

Azərbaycan yeni global reallıqda: islahatlar və inkişaf

Vahid NOVRUZOV,
Azərbaycan Respublikası Auditorlar
Palatasının sədri, i.e.d., professor

Ölkəmizdə həyata keçirilən cəsarətli iqtisadi islahatlar Azərbaycanın müasir şəraitdə yeni iqtisadi inkişaf modelinin formalaşmasına xidmət edir. Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin 2016-cı il martın 16-da imzaladığı "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətlərinin təsdiqi və bundan irəli gələn məsələlər haqqında" Sərəncam mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu sərəncamla yaradılmış işçi qrupu tərəfindən milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın on bir əsas sektoru üzrə strateji yol xəritələrinin layihələri vaxtında hazırlanmış, müzakirəyə çıxarılmış və maraqlı tərəflərin rəy və təklifləri nəzərə alındıqdan sonra Prezidentin 2016-cı il 6 dekabr tarixli fərmanı ilə həyata vasiqə qazanmışdır. Dünyada son zamanlar baş verən siyasi, iqtisadi və sosial proseslər Azərbaycanda da yeni iqtisadi situasiya yaratmışdır. Obektiv və obyektiv səbəblər üzündən ölkə iqtisadiyyatının bəzi sahələrində mürəkkəb vəziyyət yaranmış və yalnız Prezident İlham Əliyevin çəvik, eyni zamanda, yaxın və uzaq gələcəyə hədəflənmiş iqtisadi strategiyası sayəsində həmin vəziyyət bəhrənə həddinə çatmamışdır. Ölkədən kapital axınının cilovlanması, mal və xidmət istehsalçılarına yerli və xarici bazarlara çıxışın təmin olunması, bütün növ investisiyaların cəlbəninə münbit şərait yaradılması və iqtisadi inkişafa xidmət edən prioritet layihələrin reallaşdırılması, müasir tələblərə cavab verən kadrların hazırlanması, idarəetmənin və planlaşdırmanın təkmilləşdirilməsi ölkə rəhbərinin iqtisadi siyasətinin yalnız bir hissəsini təşkil edir. Bir cəhəti də xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, yeni iqtisadi şərait ölkənin milli, o cümlədən iqtisadi təhlükəsizliyini möhkəmləndirməyi, mövcud imkanlardan səmərəli istifadəni zəruriləşdirməklə bərabər, iqtisadi möhtəkliyi dəf etməyi, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsini, maliyyə sabitliyi üçün yaranmış risk amilinin zəiflədilməsini, mülkiyyətçilərin hüquqlarının qorunmasının və korporativ idarəetmənin gücləndirilməsini, investisiya qoyuluşlarında dövlətin payının və istiqamətlərin optimallaşdırılmasını, ixrac potensialının və onun təşviqinin artırılmasını, biznes (sahibkarlıq) - investisiya mühitinin yaxşılaşdırılmasını, sağlamlıq rəqabətinin və ölkə daxilində kooperasiyanın genişləndirilməsini daha da aktuallaşdırmışdır. Bütün bunlar "Strateji Yol Xəritəsi"ndə göstərilirdi ki, yeni dövrün ən mühüm strateji çağırışı "kapital akkumulyasiyası" əsaslı modeldən "məhsuldarlıq (effektivlik)" əsaslı artım modelinə keçidin təmin edilməsini özündə ehtiva edir. Bir sözlə, Azərbaycan iqtisadiyyatının yeni iqtisadi modelinin əsas parametrləri və onları üzə çıxaran amillər Yol Xəritəsində konkret şərhi tapmışdır. Əsas məqsəd əldə olunmuş nailiyyətlərin qorunmasını və həyata keçirilən islahatların dayanıqlığının bundan sonra təmin edilməsidir. Xarici ədəbiyyatda beynəlxalq münasibətlər, iqtisadiyyat və me-

netment sahələrində geniş istifadə edilən "Yol Xəritəsi" (Road map) termini "hərəkət planı" mənasında - gələcək dövr, perspektiv üçün planlar, inkişaf ssenarisinin əyani təsviri anlamında işlədilir. Elmi-iqtisadi ədəbiyyatda "Yol Xəritəsi" termini dedikdə müəyyən bir obyektin inkişafının ardıcıl ssenarisi başa düşülür. Yol xəritələrinin formalaşdırılması prosesi özündə ehtiva edən yol xəritələnməsi ekspert informasiyalarına əsaslanmaqla bu obyektlərin inkişafının proqnozlarının müxtəlif variantlarının hazırlanmasını həyata keçirir. Bir çox ölkələrdə yol xəritələnməsi özündə müxtəlif geniş analitik metodikaları cəmləşdirməklə iqtisadiyyatın planlaşdırılmasını, proqnozlaşdırılmasını və idarə edilməsini ən səmərəli metodlarından biri kimi dəyərləndirilir. Ənənəvi yanaşmalardan fərqli olaraq, yol xəritələri nəyin hesabına olursa olsun iqtisadi inkişafı təmin etməyi deyil, iqtisadi səmərəlilik baxımından optimal hesab edilə bilən variantların inkişaf ssenarilərinin ehtimal edilən çoxluğundan seçim aparmaq üçün çox vacibdir. Özü də bu zaman cari və resurs yüklü nəticələr yox, strateji hədəflər əsas götürülür. Yol xəritələrinin sahəvi, elmi-texnologiyalı, məhsullar, strateji və proqram, korporativ və s. kimi növləri geniş yayılmışdır. İlk texnoloji yol xəritəsi 1970-ci ildə (Technology Road map) Motorola və Corning şirkətləri tərəfindən işlənilib hazırlanmış və həmin şirkətlərin inkişafında çox böyük rol oynamışdır. Ümumiyyətlə, yol xəritəsi prinsipinin tətbiqi həmin dövrdə ABŞ korporasiyalarının idarə edilməsində geniş yayılmışdır. Məhz o illərdə Amerika iqtisadiyyatı özünün ağır günlərini yaşayırdı, yüksək inflyasiya, durğunluq, getdikcə çoxalan işsizlik hökm sürürdü. Dövlət xərclərinin artırılması, əməkhaqlarının tənzimlənməsi, inflyasiyanı cilovlamaq məqsədilə tətbiq edilən fiksə olunmuş qiymətlərin də nəzərəcarpacaq faydası olmamışdır. Azərbaycan iqtisadiyyatının strateji yol xəritələrinin üstünlüklərindən danışıqdan ilk növbədə mövcud və gələcəyə hesablanmış imkanların səfərbər edilməsi, monetar və fiskal siyasətin uzaqlaşdırılmasını, investisiyaların və risklərin idarə edilməsini optimallaşdırılmasını, müxtəlif dövrlərə nəzərdə tutulmuş cari və strateji məqsəd və proseslərin düzgün müəyyənləşdirilməsini, progressiv texnologiyaya və məhsulların inkişaf etdirilməsini, maliyyə və marketinq proseslərinin optimallaşdırılmasını göstərmək olar. Sənədin özlündə də fiskal dayanıqlığın gücləndirilməsi və davamlı monetar siyasətin qəbulu strateji hədəflərdən biri kimi dəyərləndirilmişdir. Yol xəritələrinin mühüm məziyyətlərindən biri də budur ki, strateji hədəflər konkret məqsəd və vəzifələrə sıralanmaqla onların icrası işlək nəzarət mexanizmi ilə tamamlanır. Müəyyən məqsədlərin təmin edilməsi üçün müxtəlif vəzifələrə və məsələlərə ayırılmalı və onların icrası işlək nəzarət mexanizmi ilə tamamlanır. Müəyyən məqsədlərin təmin edilməsi üçün müxtəlif vəzifələrə və məsələlərə ayırılmalı və onların icrası işlək nəzarət mexanizmi ilə tamamlanır. Müəyyən məqsədlərin təmin edilməsi üçün müxtəlif vəzifələrə və məsələlərə ayırılmalı və onların icrası işlək nəzarət mexanizmi ilə tamamlanır.

tiqamətlənmə" (resource-based) yanaşmalarını yüksək dəqiqliklə uzaqlaşdırmaqla məqsəd və vəzifələrin prioritet qiymətləndirmə şəraitində müəyyənləşdirilmişdir. Azərbaycanın iqtisadi yol xəritələrinin növbəti məziyyəti onun kompleks variantının əsas götürülməsidir. Belə ki, bu sənədlər makroiqtisadi islahatlar və institusional dəyişikliklər istiqaməti ilə müəssisə səviyyəsində iqtisadiyyatın yeni biznes-rəqabət modelinin tətbiq istiqamətinin eyni zaman müstəvisində reallaşdırılmasını ləğv edən işlək üstünlüyə malikdir. Bununla yanaşı, pilot layihələrin yayılmasını məqsəddəyigün sayan yol xəritələri sənaye, kənd təsərrüfatı, sosial sfera və iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafı üçün belə layihələrdən bəhrələnməyi aktual hesab edir. Məhz belə pilot layihələrin yaradılması və yayılması konkret investisiya layihələrinin operativ həyata keçirilməsinə, dövlətin və investorların qarşılıqlı əlaqələrinin mümkünliyünün təsdiqlənməsinə, iqtisadiyyatın problemləri nöqtələrini çəvik müəyyənləşdirilməsinə, islahat risklərinin azaldılmasına imkan verəcək ki, bunlar da öz növbəsində islahatları ictimai etimadın yüksəldilməsinə və əhali tərəfindən geniş dəstəklənməsinə üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Xarici təcrübədə "Yol Xəritəsi"-nin məqsəd və hədəflərindən danışıqdan ÜDM-in getdikcə yüksəlməsinə, ölkə iqtisadiyyatının rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi, "bilik iqtisadiyyatının" xüsusi çəkisinin çoxalması, elm, təhsil, səhiyyə və sosial təminat sahələrinə xərclərin artırılması, digər tərəfdən isə iqtisadi təhlükəsizliyin gücləndirilməsi, yığım normalarının gələcək nəsillərə qayğı nöqtəyi-nəzərdən optimallaşdırılması məsələləri nəzərdə tutulur. Ölkəmizin strateji "Yol Xəritəsi"ndə məqsəd və hədəflər həm düzgün müəyyənləşdirilmiş, həm də mövcud situasiyanın gələcəyə səmərəliliyi inkişaf strategiyası trayektoriyasına müvafiq investisiya siyasəti və kompleks tədbirlər sistemi ilə reallaşdırılacağı nəzərdə tutulmuşdur. Məsələn, əgər "Yol Xəritəsi"ndə milli iqtisadiyyat üzrə 2020-ci ildəki strateji baxış xarici xərclərin mənfii təsiri nəticəsində yaranmış vəziyyətdən çıxmaq üçün qısa müddətdə iqtisadiyyatın sabitləşdirilməsi, ortamüddətli dövrdə şaxələnmə və yeni hərəkətverici qüvvələr hesabına inkişaf xəttinin bərpə edilməsi, dövrün sonunda isə dünya iqtisadiyyatına daha çox inteqrasiya etməklə rəqabətqabiliyyətinin artırılması kimi məqsədləri qarşıya qoyarsa, digər tərəfdən inkişafın davamlılığını artırılması üçün nəzərdə tutulmuş strateji baxışları gerçəkləşməsi üçün qeyri-neft sektorunda daha çox dəyərin yaradılması əsasında gəlirlərin artırılması və ədalətli bölgünün aparılması, yeni iş yerlərinin yaradılması, təbii ehtiyatlardan daha səmərəli istifadə edilməsi, iqtisadiyyatın neftdən asılılığının azaldılması, milli valyutaya etimadın artırılması kimi mühüm tədbirlərin zəruriliyi təsbit olunmuşdur. Yuxarıda göstərilən və 2020-2025-ci illər üçün reallaşdırılması "Yol Xəritəsi"ndə əks olunan tədbirlər kompleks əlad rəqabət mühitini inkişaf etdirməklə və daha çox dəyər yaratmaqla ölkə iqtisadiyyatının rəqabətqabiliyyətinin gücləndirilməsini əsas baxış kimi ortaya qoyur. Biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, özəl investisiya mənbələrinin geniş cəlb edilməsi, dövlətin dəstəkləyici rolunun təkmilləşdirilməsi kimi tədbirlər də zəruri hesab olunmuşdur. 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün əvvəlki iki dövrün montajı davamı və daha güclü iqtisadi stimulyatı hərəkətverici amillərin fəallaşdırılmasına və səfərbər edilməsinə söykənən, yüksək texnologiyalı inkişafa, optimal iqtisadi struktura hədəflənmiş tədbirlərin

reallaşdırılmasının aktuallığı əsaslandırılmışdır. "Yol Xəritəsi"ndə zəruri hesab edilən manatın kursunun stabilləşdirilməsi, kapital axınının qarşısının alınması, iqtisadiyyatın dollarsızlaşdırılması, valyuta bazarında möhtəkliyin dayandırılması, valyuta nəzarətinin gücləndirilməsi, qiymətlərin sabitləşdirilməsi, inflyasiyanın cilovlanması, mənzil-kommunal sferasında müntəzəqi təcrübələrin tətbiqi kimi istiqamətlər də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Maliyyə xidməti istehlakçılarının hüquqlarının müdafiəsi və onların maliyyə savadlığının yüksəldilməsi, qiymətli kağızlar bazarının inkişaf etdirilməsi, müvafiq qurumlar arasında koordinasiyanın yaxşılaşdırılması, müasir maliyyə infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq və xarici maliyyə qurumları ilə əlaqələrin təkmilləşdirilməsi, maliyyə bazarı iştirakçıları arasında rəqabətin inkişafı, bank və digər maliyyə xidmətlərinin keyfiyyətinin və çeşidinin yüksəldilməsi, maliyyə-bank sistemində pul bazarının daha da inkişaf etdirilməsi, nağdsız hesablaşmalar sisteminin geniş yayılması, kiçik biznesə və əhaliyə maliyyə xidmətinin inkişaf etdirilməsi və digər aspektlər də "Yol Xəritəsi"-nin mühüm obyektləri sırasındadır. Xüsusi vurğulanmalıdır ki, pul siyasəti ilə qiymət stabilizasiyası arasında üzvi vəhdətin mövcudluğu və sosial-iqtisadi inkişafda oynamaq olduğu rol və təsir mexanizmləri də "Yol Xəritəsi"ndə əsas məqsədə aparan yollardan biri kimi dəyərləndirilir. Dünyada uğurlu hesab edilən yol xəritələrində rəqabətlə bərabər, kooperasiyanın inkişaf etdirilməsi, onun müxtəlif forma və metodların tətbiqi və tətbiqi, bu işdə dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi, biznesin şaxələnməsi və sahələrarası kooperasiyanın müntəzəqi alətlərindən hesab edilən klasterlərdən istifadə iqtisadi tərəqqidə mühüm amil kimi dəyərləndirilir ki, bu da öz bəhrəsini və səmərəsini verir. ABŞ-da müəssisələrin yarıdan çoxu klasterlər çərçivəsində fəaliyyət göstərir və onların payı ÜDM-də 60 faizdən artıqdır. Avropa İttifaqı ölkələrində isə işçi qüvvəsinin 38 faizdən çoxu klasterlərdə çalışır. Məhz kooperasiyanın inkişaf etdiyi ölkələrdə rəqabətqabiliyyətli yüksək səviyyədə olur. Təsədüfi deyil ki, sənayeləri bütünlükdə klasterləşmə ilə əhatə olunmuş Finlandiya, Danimarka, Norveç, İsveç iqtisadiyyatı rəqabətqabiliyyətliliyi görə dünyada öncül mövqədədir. Həmçinin, Almaniya və Fransanın da bir çox sənaye sahələrində klasterləşmə geniş yayılmışdır. Cənub-Şərqi Asiyada, Çində, Sinqapurda, Yaponiyada da klasterlərin formalaşdırılması prosesi sürətlənməkdədir. Məsələn, Çində 30 min şirkət, 3,5 milyon işçini özündə birləşdirən, ildə 200 milyard dollar məhsul istehsal edən 60 xüsusi klaster-zonalar mövcuddur. Heç də təsədüfi deyil ki, Azərbaycanda biznes mühitinin institusional əsaslarının gücləndirilməsi üçün "Yol Xəritəsi"ndə əlad rəqabət mexanizminin inkişaf etdirilməsi, dövlət-biznes münasibətlərində insan amilinin rolunun azaldılması ilə bərabər səmərəlilik, hesablılıq və şəffaflığın artırılması əsas istiqamət kimi qeyd edilmişdir. Beynəlxalq təcrübədə sübut olunmuşdur ki, iqtisadiyyatda, o cümlədən maliyyə bazarlarında şəffaflığın artması nəticəsində daha çox xarici investor cəlb etmək mümkün olur, şəffaflıq lazımı səviyyədə olmadıqda isə xarici investisiya da daxil olmaqla investisiya cəlb edilməsi nəzərəcarpacaq dərəcədə zəifləyir. Mühəssisat hesabının və auditin investorların maraqlarını müdafiə etmələrinə, şəffaflığın pozulmasına bariz nümunə kimi ad çıxarmış ENRON hadisəsi investorların etimadlarının zəifləməsinə və bunun da nəticəsində ABŞ iqtisadiyyatına qoyulan investisiyaların 300 milyard

dollardan 30 milyard dollara düşməsinə, yəni 10 dəfə azalmasına gətirib çıxarmışdır. Daxili və xarici investisiyaların cəlb edilməsində şəffaflıqla bərabər əlaqəsi olan maliyyə bazarlarının çıxışın yaxşılaşdırılması da mühüm bir vəzifə kimi həllini gözləyir. "Yol Xəritəsi"ndə verilmiş təhlil materialları göstərir ki, özəl sektora verilən daxili kredit göstəricisinə görə Azərbaycan Qərbi Avropa ölkələrindən, eləcə də Türkiyə və Rusiyadan müvafiq olaraq 5,4, 3,7, 3, səhnm əməliyyatlarının həcminə görə isə 67, 50, 12 dəfə geri qalır. "Yol Xəritəsi"ndə iqtisadi inkişafın risk amillərinin düzgün və vaxtında aşkarlanıb qiymətləndirilməsinə, habelə onların təsirinə yumşaldılması yollarına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Bu mənada haqiqətən də risk əsaslı nəzarət modelinin tətbiqi nəzarətin daha effektiv və müntəzəqi forması kimi mühüm rola malikdir. "Yol Xəritəsi"ndə həlli vacib sayılan digər mühüm bir məqam korporativ idarəetmə və qiymətli kağız bazarının fəaliyyəti ilə əlaqədardır. Belə ki, aparılmış təhlillər göstərir ki, açıq səhmdar cəmiyyətlərinin korporativ idarəetmə standartlarının zəif inkişaf etməsi, şəffaflığın aşağı olması kapitalın qiymətli kağızlar bazarı vasitəsilə cəlb edilməsinə məhdudlaşdırmışdır. Ona görə də "Yol Xəritəsi"-nin əsas strateji hədəfləri sırasında maliyyə xidmətlərində şəffaflığın və səmərəliliyin artırılması üçün infrastrukturun təkmilləşdirilməsi təsbit olunmuşdur. Bunun da nəticəsində ölkədə fəaliyyət göstərən iri şirkətlərin əməliyyatlı hissəsi linqnə daxil olacaq yerli və xarici investorlar bu şirkətlərin emissiya etdiyi qiymətli kağızlarla aktiv ticarət əməliyyatları aparılmasında inamlı olacaqlar. Şəffaflığın artması və texniki infrastrukturun təkmilləşməsi nəticəsində əməliyyatların aparılması asanlaşacaq. Şəffaf mühit investorlara riskləri və gözlənilən gəlirləri daha yaxşı qiymətləndirmək və əsaslandırılmış qərarlar vermək imkanı yaradacaq. Milli valyutunun devalvasiyası ilə bağlı "Yol Xəritəsi"ndə qeyd olunmuş belə bir fikir də müstəsna əhəmiyyət kəsb edir ki, müasir iqtisadiyyatın daha çox davranış iqtisadiyyatına meyil etməsi, o cümlədən maliyyə-bank xidmətləri istehlakçılarının informasiyaya çıxış imkanlarının genişlənməsi diqqətin pul siyasətinin şəffaflığı və hesablılığı üzərində fokuslaşmasını ləğv edir. İdarəetmədə şəffaflığı artırmaq son illər həyata keçirilən islahatlarda əvvəllər də vurğulanmışdır. Bu istiqamətdə bir sıra konkret müddəalar Prezidentin 2016-cı il 5 sentyabr tarixli "Paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin fəaliyyətində səmərəliliyin artırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Sərəncamında əks olunmuşdur. Ölkəmizin iqtisadi imkanları üzrə açıqlanan məlumatların əhatəlilik səviyyəsinin və keyfiyyətinin artırılması, məlumatların açılmasını üzrə şəffaflığın artırılması daha da diqqət və məlumat əsaslı qərarların verilməsi imkanı yaratmaq, bütün bazar iştirakçılarının maraqlarına xidmət etdiyi nəzərə alınaraq "Yol Xəritəsində" bu sahəyə xüsusi yer ayrılmışdır. Sənəddə göstərilir ki, daha səmərəli qərar verilməsi sahəsində həyata keçiriləcək tədbirlər statistik infrastrukturunun gücləndirilməsi də daxildir. İnkişaf, iqtisadi-maliyyə və sosial həyatda baş verən dəyişiklikləri əks etdirib müəyyənləşdirən statistikanın təkmilləşdirilməsi problemi ölkə prezidenti İlham Əliyevin daim diqqət yetirdiyi məsələlərdəndir. Prezidentin qeyd etdiyi kimi: "Biznes, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması, iqtisadi, maliyyə sektorlarının, vergi, gömrük orqanlarının tam şəffaflaşması, vergi bazasının genişləndirilməsi, uçotun, statistikanın düzgün aparılması - bax, bütün bunlar çox

vacib olan məsələlərdir... Bizim statistikamız da aparıcı ölkələrin statistikasına xas olan bütün əlamətləri özündə ehtiva etməlidir. Çünki əsas budur, məlumatdır. Biz dəqiq bilməliyik harada nə işlər görülür, hansı məhsullar istehsal olunur. Əgər belə olmasa, gələcək fəaliyyətimizi planlaşdırmaq çətin olacaqdır". Müəssisələr, menecerlər, bazar infrastrukturunu iştirakçıları üçün statistik məhsulların təqdimi də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu işdə statistika ilə yanaşı, müstəqil auditin də əhəmiyyəti və məsuliyyəti böyükdür. İqtisadi subyektlərin əksəriyyətinin hesablarının auditorlar tərəfindən təsdiqləndiyi tələb olunan bir şəraitdə maliyyə-iqtisadi göstəricilərinin düzgünlüyünə statistikadan çox audit məsuliyyət daşıyır. Başqa sözlə, bazar iqtisadiyyatı şəraitində statistik göstəricilərin keyfiyyəti və düzgünlüyü auditorun iqtisadi inkişafda rolunu bir daha təsdiqləyir və auditin keyfiyyətinə tələbləri qat-qat artırır. "Yol Xəritəsi"ndə konsolidasiya edilmiş prudensial nəzarət və hesablılıq sisteminin olmaması ümumi risk profilinin qiymətləndirilməsi zamanı çətinliklər yaranması səbəblərindən biri kimi dəyərləndirilir. Prudensial nəzarət, əslində, daha çox tənzimlənmə funksiyasını yerinə yetirməklə limit və məhdudiyatlı sistemini, habelə məqbul risk səviyyəsini nəzərdə saxlayır və investorların, əmanətgilərin, səhmdarların və digər maraqlı tərəflərin mənafeyinə qoruyur. Nəzarətin bu müntəzəqi forması artıq yol verilmiş nöqsan və pozuntuların aşkarlanmasından da çox belə neqativ halların əvvəlcədən yaranma səbəblərinin aradan qaldırılmasını əhatə edir. Qeyri-neft sahələrində rəqabətqabiliyyətliliyin gücləndirilməsinin mühüm şərtlərindən biri olan kapitalın və istehsal güclərinin təmərəzləşməsi, habelə istehsal kooperasiyasının genişləndirilməsi kimi proseslər ölkə iqtisadiyyatının bir çox sektorlarında konsolidə hesablılıq və prudensial nəzarətin tətbiqini iqtisadi səmərəliliq baxımından daha da aktual edir. Bu məqsədlə, yəqin ki, konsolidasiya edilmiş prudensial nəzarət mexanizminin yaradılması üçün "Yol Xəritəsi" hazırlanacaq və tədbirlərin icrasına başlanacaq. Fikrimizcə, yuxarıda göstərilənlərdən əlavə, ən yaxın vaxtlarda "Manatın kursunun stabilləşdirilməsi", "Kapital axınının qarşısının alınması və deoforsasiya", "Xarici investisiyaların cəlb", "İqtisadiyyatın dollardan azad edilməsi", "Kooperasiya iştirakçılarının maraqlarının uzaqlaşdırılması və klasterləşmə", "Qiymətlərin stabilləşdirilməsi"ni də dair yol xəritələri işlənilib hazırlanmalıdır. Bunlardan əlavə, strateji idarəetmə sisteminə dair yeni konsepsiyaların yaradılması da mühüm əhəmiyyət kəsb edər. Bu yerdə Prezident İlham Əliyevin sözlərini xatırlatmaq istərdik: "Azərbaycanda görülən işlər dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələri səviyyəsində olmalıdır. Biz o səviyyəyə qalxmalıyıq. Biz ona yaxınlaşmışıq, bir çox hallarda lap yaxınlaşmışıq. Amma hələ böyük işlər görülməlidir. Ölkəmizdə bütün işlər - iqtisadiyyat, sosial siyasət və bütün başqa məsələlər müasir səviyyədə olmalıdır. İnsanlar rahat yaşamaqlıdır, sosial ədalət prinsipləri tam şəkildə bərqərar olmalıdır. Nöqsanlarla çox ciddi mübarizə aparılmalıdır və aparılır. Bu sahədəki fəaliyyətimizi daha da gücləndirməliyik". Tam vəziyyətlə demək olar ki, Azərbaycanın "Yol Xəritəsi"ndə göstərilən mexanizmlərin işlənilməsi və tətbiqi yeni global reallıqda Azərbaycan iqtisadiyyatının düzgün istiqamətləndirilməsi və inkişafının sürətləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir və gələcək inkişafımıza möhkəm zəmin yaradır.